# ERKIN A'ZAMNING "PAKANANING OSHIQ KO'NGLI" QISSASIDA INDIVIDUALLIK

**Ziyodullayeva Marjona**
**Feruzabonu Qodirova**
O'zbekiston milliy pedagogika universiteti talabalari.

https://doi.org/10.5281/zenodo.24029207

***Annotatsiya***. *Maqolada Erkin A'zamning "Pakananing oshiq ko'ngli" qissasida individuallik masalasi tahlil qilinadi. Asar qahramonining o'ziga xos xarakteri, tashqi ko'rinish va ichki dunyo o'rtasidagi ziddiyat, jamiyat bahosining shaxs ruhiyatiga ta'siri hamda yozuvchining yumor va kinoyaga asoslangan badiiy uslubi yoritiladi. Qissada insonning o'zligini anglash, o'zini boshqalar mezoni bilan o'lchash va haqiqiy baxtni tanish muammolari markazga chiqishi ko'rsatiladi.*

***Kalit so'zlar:*** *Erkin A'zam, qissa, individuallik, xarakter, ruhiyat, Pakana, yumor, kinoya, badiiy mahorat.*

***Аннотация***. *В статье рассматривается проблема индивидуальности в повести Эркина Азама «Пакананинг ошиқ кўнгли» («Влюблённое сердце Паканы»). Анализируются своеобразие характера героя, противоречие между внешностью и внутренним миром, влияние общественной оценки на личность, а также художественная роль юмора и иронии. Особое внимание уделяется поиску героем собственного «я» и переосмыслению представлений о счастье.*

***Ключевые слова:*** *Эркин Азам, повесть, индивидуальность, характер, внутренний мир, Пакана, юмор, ирония, художественное мастерство.*

***Abstract***. *This article examines individuality in Erkin A'zam's novella "Pakananing oshiq ko'ngli" ("The Lover's Heart of Pakana"). It discusses the protagonist's distinctive character, the tension between physical appearance and inner life, the influence of social judgement on personal identity, and the artistic role of humour and irony. The analysis focuses on the protagonist's search for self-understanding and his changing perception of happiness.*

***Keywords:*** *Erkin A'zam, novella, individuality, character, inner world, Pakana, humour, irony, literary technique.*

## Kirish

Badiiy adabiyotda individuallik insonning boshqalardan farqlanuvchi ruhiy olami, dunyoni idrok etishi, xulq-atvori, orzu-intilishlari va qarorlarida namoyon bo'ladi. Adabiy qahramonning individualligini ochish uchun yozuvchi faqat uning tashqi qiyofasini tasvirlash bilan cheklanmaydi; qahramonning ichki ziddiyatlari, jamiyat bilan munosabati, o'zini anglash jarayoni ham badiiy talqinning muhim qatlamini tashkil etadi.

Erkin A'zam zamonaviy o'zbek nasrida yumor, kinoya, jonli nutq va kutilmagan badiiy topilmalardan unumli foydalanuvchi adiblardan biridir.

"Pakananing oshiq ko'ngli" qissasida ham qahramonning tashqi belgisi uning butun shaxsiyatini belgilab qo'yadigan mezonga aylanib qolishi va bu holatning ruhiy oqibatlari badiiy kuzatiladi.

**Qahramon individualligi va o‘zini anglash muammosi**

Qissa markazidagi Pakana obrazi o‘zining bo‘yi bilan bog‘liq iztiroblari va bu kamchilikni bartaraf etishga qaratilgan urinishlari orqali o‘quvchi e’tiborini tortadi. Qahramonning o‘ziga munosabati ko‘p jihatdan atrofdagilar nigohi va jamiyatda shakllangan tashqi ko‘rinish mezonlari bilan belgilanadi. Shu sababli uning muammosi faqat jismoniy xususiyat bilan cheklanmaydi: u o‘z qadrini qanday o‘lchashi, o‘zligini qay darajada qabul qilishi bilan bog‘liq ruhiy ziddiyatga aylanadi.

Pakana obrazining individualligi uning orzu qilishida, o‘zini o‘zgartirishga intilishida va hayotdan kutganlari bilan real voqelik o‘rtasidagi tafovutda ko‘rinadi. Qahramon o‘zidagi bir belgini haddan tashqari muhim deb bilib, baxt va muhabbatni ham shu mezon orqali tasavvur qiladi. Natijada uning qarashlari bilan hayotiy haqiqat o‘rtasida ziddiyat yuzaga keladi. Yozuvchi bu ziddiyatni keskin fojiaviy ohangda emas, ko‘pincha yumor va kinoya vositasida ochadi.

Qissadagi individuallikning yana bir muhim tomoni — qahramonning o‘ziga xosligi bilan uni boshqalarning qanday qabul qilishi o‘rtasidagi farqdir. Insonni faqat tashqi belgisiga qarab baholash shaxsning murakkab ichki dunyosini e’tibordan chetda qoldiradi. Asar o‘quvchini shu kabi biryoqlama qarashlarni qayta ko‘rib chiqishga undaydi.

**Yumor va kinoyaning badiiy vazifasi**

Erkin A’zam qissada yumorni shunchaki kulgi uyg‘otish vositasi sifatida emas, balki inson xarakteridagi ziddiyatlarni ochuvchi badiiy usul sifatida qo‘llaydi. Qahramonning o‘zini o‘zgartirishga bo‘lgan intilishlari va bu yo‘ldagi urinishlari kulgili ko‘rinishi mumkin, biroq kulgi ortida uning iztirobi, tan olinishi va qadrlanishiga bo‘lgan ehtiyoji seziladi. Shu tariqa yumor achinish, mulohaza va o‘zini tahlil qilish tuyg‘ulari bilan uyg‘unlashadi.

Kinoya esa jamiyatning tashqi ko‘rinishga haddan tashqari e’tibor berishi, insonning qadrini yuzaki mezonlar bilan o‘lchashi kabi holatlarni tanqidiy yoritishga xizmat qiladi. Muallif qahramonni masxara qilish bilan cheklanmaydi; aksincha, uning kechinmalari orqali o‘quvchini insoniy munosabatlar va shaxsiy mezonlar haqida o‘ylashga chorlaydi. Bu xususiyat qissadagi badiiy individuallikni kuchaytiradi.

**Obrazlar tizimi va g‘oyaviy mazmun**

Pakana obrazining ruhiy o‘zgarishlari asardagi boshqa personajlar va ijtimoiy muhit bilan munosabatda yanada aniqroq namoyon bo‘ladi. Atrofdagilarning munosabati qahramonning o‘ziga bergan bahosiga ta’sir ko‘rsatsa-da, uning ichki dunyosini to‘liq belgilab bera olmaydi.

Qahramon boshidan kechirgan voqealar o‘zini anglash uchun tashqi ko‘rinish yoki boshqalarning ma’qullashidan ko‘ra kengroq mezonlar zarurligini anglatadi.

Asar nomidagi “oshiq ko‘ngil” birikmasi ham qahramonning muhabbatga, e’tirofga va o‘z idealiga intilishini ifodalovchi ma’no qatlamiga ega. Biroq orzu va hayotiy haqiqat o‘rtasidagi masofa qahramonni o‘z qarashlarini qayta ko‘rib chiqishga olib keladi. Shu jihatdan qissa individuallikni tayyor va o‘zgarmas xususiyat sifatida emas, balki insonning tajribasi va anglash jarayonida namoyon bo‘ladigan murakkab hodisa sifatida talqin etadi.

**Xulosa**

Erkin A’zamning “Pakananing oshiq ko‘ngli” qissasida individuallik qahramonning tashqi qiyofasi, ichki kechinmalari, orzu-intilishlari va jamiyat bilan munosabati orqali ochiladi.

Pakana obrazi inson o‘zini boshqalarning bahosi bilan o‘lchaganda ruhiy ziddiyatga tushishi mumkinligini ko‘rsatadi. Muallif yumor va kinoya yordamida nafaqat qahramonning o‘ziga xos xarakterini, balki jamiyatdagi yuzaki mezonlarni ham tanqidiy yoritadi.

Qissaning muhim badiiy xulosasi shundaki, insonning qadr-qimmati tashqi belgilar bilan cheklanmaydi. O‘zligini anglash, o‘zini boricha qabul qilish va baxtning mohiyatini qayta tushunish qahramon talqinining asosiy yo‘nalishlaridan biridir. Yozuvchining o‘ziga xos bayon uslubi esa kulgi ortidagi ruhiy haqiqatni ko‘rsatib, asarning ta’sirchanligini oshiradi.

**Foydalanilgan adabiyotlar**

1. A’zam, E. Pakananing oshiq ko‘ngli. Qissa. Toshkent: 2001-yilda nashr etilgan to‘plam.
2. Erkin A’zam. Ziyouz elektron kutubxonasi muallif sahifasi. https://www.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/erkin-a-zam-1950
3. Erkin A’zam. “Pakananing oshiq ko‘ngli”. Xurshid Davron kutubxonasi. https://kh-davron.uz/yangiliklar/muborak-kin/erkin-azam-pakananing-oshiq-kongli.html
4. Raimqulova, S. “Erkin A’zam qissalari sharhi”. Jamiyat va innovatsiyalar, 2022. DOI: 10.47689/2181-1415-vol3-iss4/S-pp385-390.